

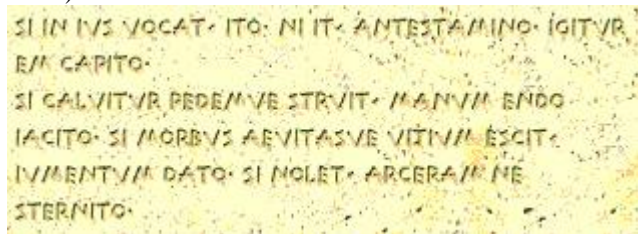
ДАН ЕВРОПСКОГ ПРАВОСУЂА И СРПСКЕ «ЈУСТИЦИЈЕ»

«European Day of justice» се обележава сваког 25. октобра али овај назив у Србији неправилно преводје као «Европски дан правде». «Правда» је несумњиво неадекватан термин за појам «justice/iustitia». За савремено право, историју и друштво, веома је важно знати порекло и изворно значење речи јустиција (iustitia).

Питање «Ко је у судској сали јустиција (iustitia)?» је фундаментално важно за остваривање права учесника судских спорова и то посебно у бившим социјалистичким земљама где је суд деценијама био инструмент «диктатуре пролетаријата», а због тога и део органа извршне власти, те судије и дан данас у овим земљама не схватају да они нису јустиција (iustitia). Суд и судије имају дужност да обезбеде јустицију, односно да обезбеде «устење» тужиоца и туженог (односно оптужбе и одбране оптуженог) који и јесу јустиција (iustitia), јер што они изнесу у својим поднесцима и изУсте у расправи мора бити одражено у судском решењу!

Леонид Николајевич Рижков у раду «О старинама руског језика»¹, је први обратио пажњу да реч јустиција долази од српске односно древне руске речи «уста/установљење»².

Ја сам дао правно појашњење зашто је навод Рижкова тачан. Ако пажљивије сагледате «Законе XII таблица» као најстарији римски закон, ова изјава Рижкова је у потпуности оправдана. На почетку Прве таблице «Закон XII таблица» пише *Si in ius vocat* (*Si in ius vocat*).

«Закони XII таблица» (Leges diodecim tabularum) су после Римске револуције 509. године (када су Латини пучом свргнули етРуског цара), на захтев плебса, састављени 451 односно 450 године пре нове ере. Овај Закон је био исписан на дрвеним дашчицама, због чега су 390. године пре н.е. у тренутку напада Гала дашчице изгореле у пожару и нису сачуване³. Нове «дашчице» су направљене од бронзе, али ни оне нису сачуване!⁴

Али, ако погледате и ове «одредактиране» «Законе XII таблица», постаће очигледно да је право остваривано на основу «устенија» у суду.

(Закон XII дашчица – ДАШЧИЦА I

¹ Леонид Николаевич Рижков: «О древностях русского языка», Древнее и современное, Москва, 2002, стр. 22.

² У руском језику више се користи реч «рот – уста», али постоји и израз: «уста/устный/устный договор – усмени уговор (према речнику: Abbu Lingvo)» а у српском језику се очувала реч *уста*.

³ Проф. Обрад Станојевић, доктор правних наука: удбеник «Римское право», РАП, Москва, 2004., стр. 63.

⁴ Проф. Обрад Станојевић, доктор правних наука: удбеник «Римское право», РАП, Москва, 2004., стр. 63.

1. Позвани на судУстење/судилово, нека иде. Ако (он) не иде, нека (ко га је позвао) то огласи пред сведоцима, а затим нека га на силу доведу.

Закони XII таблица су примењивали *формуле божанских речи* (legis actiones – формуле судских тужби, које су састављали понтифекс/свештеници⁵). Користећи божанску формулу, тужилац је у форми тужбе устио/изговарао (захтевао) своје право, које није могао да оствари.

Али при томе, судећи по очуваним варијантама Закона XII таблица, као првобитном закону римског права, није постојало данашње одржење *субјективног права (ius)* као целине, која се састоји из:

✓ пуномоћја и

✓ тужбе (actio), која се подноси, ако се пуномоћје не остварује.

Ius (субјективно право – на-српском: јус, на-руском: јус) у тој фази развоја права схватало се као могућност да са *устењем право од Бога* достигне *правоСуђе изговарањем* божанске *формуле* тужбе, благодарећи чему се то субјективно право остваривало.

Због тога је јустиција и била могућност да се изУсти тужиоцем божанствена формула тужбе (legis actiones).

Овај облик процеса и опредељења истинитости устења/изУшћеног значајно се разликовао од испитивања правичности захтева у којем се правда вршила признавањем ходањем по врућем камењу, проласка кроз ватру, бацањем у воду, спуштањем руке у кипућу воду итд.

Правосуђе признањем⁶

Даљим истраживањем треба да се разјасни колико је тачна претпоставка да је *устењије* (превратно изговарање формуле тужбе) била у вези са претпоставком да ће у присуству туженог:

- ❖ тужилац који говорио истину, упркос повећању адреналина у крви и јавном говору, тачно изговорити захтев, док
- ❖ тужилац који неосновано истиче своје захтеве има већу вероватноћу да погрешити у изговарању формуле потраживања.

Али чак ни у далеко старијим процесима *признања (мучењем)*, ни у процесу *устења* судија није имао право божанског устења истине, што се очувало чак и код млађих религија «Не суди, да несудим будеш».

⁵ Дмитрий Вадимович Дождев: «Римское право», Инфра М–Норма, Москва, 1996, с. 18.

⁶ «Шта је правосуђе», «Политикин Забавник», бр. 2803 од 28.10.2005, Политика, Београд, стр. 11.

Божанску формулу је устио/изговарао Тужилац и на њему је лежала **одговорност** правилног устења/изговарања формуле тужбе и тражења права, које је он захтевао. До данас се у српском језику очувала древна РасСенска/етРуска реч – **уста**. Устио је своје божанске захтеве и тужени, кога је тужилац доводио да и он «**изУсти**» своја права. (7. Ако се не нагоде, нека се пре поднева заједно појаве пред скупштином, или на тргу, и наизменично изговарају (изУсте) спор/захтеве [своју ствар].)

Да би се разјаснило значење речи «iustitia/иУстити-а», како је та реч написана на латинском, потребно је разјаснити од кога су Латини научили прве појмове о праву. У свим уцбеницима римског права пише да су Римљани прве појмове о праву преузели у грчким колонијама на Апенинима.

Да бисмо разјаснили питање «од кога су Латини заиста научили прве појмове права», потребно је одговорити на питања због чега је латински плебс захтевао објављивање:

- ❖ права и
- ❖ календара?

Право и календар очито нису били доступни Латинима. За Латине реч Календе су била страна реч јер је то једна од две речи која је исписивана са почетним словом К.

Рим: **Восса** della Verità
Santa Maria in Cosmedin⁷

Пула: Уста истини
(Galia CisAlpina⁸)

Традиционално «словенско» схватање устења (као изговарања божанске истине) ипак је очувано али незнатно искривљено и у споменицима око којих је исплетена легенде:

- ❖ да ће онај, ко, положи руку у «уста истине», а при томе изговори лаж, остати без руке, и
- ❖ да су Венети у Венецији в «уста» стављали «пријаве/доноси».

Даље анализе треба да покажу да ли је реч «устење» управо у том процесном значењу – онога што је основ/фундамент (судског опредељења) очувано и у појму:

- ❖ у српском језику «Устав», највиши (божански) акт у држави односно
- ❖ у руском језику «Устав/на италијанском (y)Statuto/» у српском језику (y)Статут, оно што је прописано, регламентирано,

У књизи «РасСија – најстарија цивилизација и Сербски чудотворци»⁹ сам дао доказе:

⁷ **Уста истини** в «греческом» манастире Св. Марије Космедин в Римае рядом с Piazza de la Venetia (посолства Венецији). The name Kosmidion was used in the 8th century, **probably** a reference to the **rich decoration**; Входную дверь вырезал резбой по дереву Джовани ди Венеция (Giovanni di Venetia) (<http://roma.katolsk.no/mariacosmedin>).

⁸ Сада ХорВатия/на српском ХрВатска, што је погрешно прочитано из речи «КолоВенија (ХороВения)».

⁹ Божидар Митровић: «РасСија – најстарија цивилизација и Сербски чудотворци», КолоВенија, Београд, 2006. год., књига-сувенир је размештена у Музеју ретке књиге Руске државне библиотеке у

- а) да је етноним **КолоВени** (из којег је проистекла реч **СлоВени**) настао у најстарија времена. У српском, руском и другим словенским језицима:
- ✓ **Коло** је означавало и означава **годишњи циклус** привидног кретања **Сунца (круг)**,
 - ✓ **Вени** означавало и означава **венац**, т.ј. **род**.
- б) истински назив СлоВена је био ← **КолоВени** и очувао се до данас на Златној плочици из Пиргија (VI век пре н.е.), коју су открили 1961 године у Санта Севери а сада се чува у Музеју етРуских «Вила Тулија» у Риму у малој сали 24.

етРуси етноним, написан са две речи:

- в) ЕтРуски су себе називали расСени односно РазСени, јер **рАз** односно **рАс** значи **Р – род + Аз – првоначала (Коло) + сија-ет**, које је имело такође и значење
- г) да су ЕтРуски писали **Винчанском** АзБуком (елементи и **основни знаци** које су откривени већ у Лепенском Виру, као систем праћења привидног кретања Сунца), јер је АзБука била и остала прехришћански акростих, којим се велича Сунчано **колоВенско/слаВјанско** дохришћанско божанство – **Аз** које као Свјато Вид Дарује живот на Земљи, што смета Ватикану и Римској империји јер је траг да се и Рим првобитно звао **РАз**, па се и данас исписује идеографским знацима који означавају «Аз»: V, O, i = RVm, Roma, Rim,
- д) многе друге доказе, на основу којих, несумњиво, може да се тврди да је римско право по пореклу било ЕтРуско, због чега и основни појмови Римског права имају логично објашњење само у српском и руском језику.

Правилно схватање да је реч **јустиција** реч српског односно древнорусског порекла има велики значај и за правилно схватање неких важних проблема и правила савременог судског односно арбитражног процеса (у Русији):

1. **врло баналан**: у неким трговачким и судовима опште јурисдикције судови Тужиоца и Туженог гледају према судији/судском већу, иако:
 - ✓ је грађански односно арбитражни процес **двострани процес** и
 - ✓ стране спора – Тужилац и Тужени између себе усте (износе тврдње и воде расправу, остварујући јустицију),
 - ✓ стране не убеђују суд већ убеђују једну другу у својој исправности или како се говори у Првој дашчици «Закона XII таблица»: «Нека наизменично изговарају (изУсте) спор [своје дело]», пошто и у савременом трговачком/грађанском процесу, о коме овде говорим, стране се штите не од суда већ једна од друге и од тврдњи друге стране,

2. судије због великог броја спорова немају времена

да се упознају са предметима спора, због чега се стране у спору:

- ✓ обраћају суду и информишу суд, и убеђују суд уместо
- ✓ устења и вођења расправе са другом страном у спору, због чега често игноришу доказе, наводе и тврдње другог учесника у спору,

3. судије се мешају у спор као треће лице у расправи или још горе као административно тело и траже доказ чак и оних чињеница које нису спорне (захтевају књиговодствену документацију и аката изведених грађевинских радова чак иако инвеститор не оспорава квалитет и обим изведених радова већ само активну легитимацију тужиоца),
4. прелиминарна расправа и обавеза предочавања свих могућих доказа лишава странку права расправу у којој може да улови другу страну у нетачним наводима,
5. једна или обе стране се обраћају суду и игноришу наводе и доказе друге стране у спору,

Право судије (*iudex*) и суда (*iudicium*) да на основу судског процеса (*iurisdictio*) огласи/изрекне решење (*iudicatio*), пресуду, постановљење, определење или други судски акт «од Бога», или «у име суверена», или «у име народа», мада и изражава **монопол државе на физичку присилу**, по мом мишљењу не представља **јустичију** у древном значењу устења/излагања божанске формуле тужбе и устења божанских речи. «**Не суди, да несудим будеш!**» По мом мишљењу, право суда да изрекне пресуду је право суда да потврди ту божанску, људску или јавну меру која је садржана у закону а на коју су се једна или друга страна позвали у своме устењу, те суд не сме излагати оне одредбе које нису размотрене странама у спору у тужби, одовору на тужбу или другом акту или расправи међу странама у расправи.

Моја научна открића показују да реч «**iustitia**» (енглески: **justice**, руски: **юстиция**, српски: **јустичија**) потиче од српске речи «уста» етРуског периода.

Могуће је да ће многи мислити да је овакав поглед неоснован. Али на Научно-практичној конференцији Руског државног универзитета правосуђа «Судски поступак: проблеми теорије и праксе/Судебный порядок: проблемы теории и практики», 19 – 21 априла 2006 године изложио сам рад под називом: «Порекло и значење речи јустичија и његова примена у процеу Закона XII таблиц» који је објављен у Зборнику са ове конференције. У предговору Зборника је наведено: «У делу *посвећеном историји права објављујемо истинску научну сензацију*: у чланку професора Б. Т. Митровића наведени су **поуздани аргументи** у корист признања словенског права као претече и основе – римског права». Рад је објављен у Годишњаку Пенсилванијског државног универзитета 2007. године, под називом «**Origin and Meaning of the Word „Юстиция/iustitia“ and its Use in the Twelve Tables and Code of Arbitazh Procedure of the Russian Federation**» као први рад јер је главни уредник овог зборника и чувени професор Вилијам Батлер био арбитар у неколико спорова где је питање порекла речи јустичија имало огромно значење.

Због тога је «European Day of **justice**» правилно превести на српски језик: «Европски дан **јустичије**»!